

Adriana Pena

PLATA NEDATORATĂ

Adriana Pena

PLATA NEDATORATĂ

Universul Juridic

București

- 2023 -

CAPITOLUL I

PLATA NEDATORATĂ

1. Declarare a scadenței anticipate contestată în instanță. Acțiune în restituire a plății nedatorate formulată de Fondul Național de Garantare a Creditelor pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii împotriva băncii

*art. 1.645 alin. (2) C. civ.
art. 36, art. 425 alin. (1) lit. b), art. 478 alin. (5) C. pr. civ.*

În cazul în care, la momentul efectuării plății de către Fondul Național de Garantare a Creditelor pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii, banca garantată știa că decizia sa de declarare a scadenței anticipate era contestată în instanță, existând posibilitatea anulării actului care stă la baza demersurilor sale de plată a garanției, și a omis să îl informeze pe solvens cu privire la aceasta, sunt îndeplinite cerințele legale ale instituției plății nedatorate.

*ICCJ, s. a II-a civ., dec. nr. 763 din 31 martie 2022
(www.iccj.ro)*

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București, secția a VI-a civilă, reclamantul Fondul Național de Garantare a Creditelor pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii a chemat în judecată pe pârâta A. S.A., solicitând obligarea acesteia la restituirea sumei în cuantum de 5.597.959,52 lei, cu titlu de plată nedatorată (reprezentând garanția achitată de reclamant prin ordinul de plată nr. 4376 din 21 decembrie 2016, în favoarea A. S.A. – fosta Banca B. S.A., în baza Scrisorii de garantare nr. 446 din 7 iulie 2011, beneficiar fiind C. SRL), sumă la care se adaugă dobânda legală calculată de la data plății – 21 decembrie 2016 –

până la plata efectivă a sumei datorate, precum și obligarea pârâtei la plata cheltuielilor de judecată ocazionate de prezentul litigiu.

Prin sentința civilă nr. 2688 din 21 decembrie 2020, Tribunalul București, secția a VI-a civilă, a respins ca neîntemeiată excepția lipsei calității procesuale pasive a pârâtei A. S.A. invocată de aceasta; a admis cererea de chemare în judecată formulată de reclamantul Fondul Național de Garantare a Creditelor pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii în contradictoriu cu pârâta A. S.A.; a obligat pârâta la plata către reclamant a sumei de 5.597.959,52 lei cu titlu de plată nedatorată, precum și la plata dobânzii legale aferente debitului principal de la data de 21 decembrie 2016 și până la plata efectivă a debitului principal; a obligat pârâta la plata către reclamant a sumei de 83.768,80 lei cu titlu de cheltuieli de judecată.

Împotriva sentinței pronunțate de Tribunalul București, secția a VI-a civilă, a formulat apel pârâta A. S.A., solicitând admiterea apelului și schimbarea în tot a hotărârii primei instanțe, în sensul respingerii acțiunii formulate.

Prin decizia civilă nr. 166 din 11 octombrie 2021, Curtea de Apel București, secția a V-a civilă, a respins ca nefondată cererea de apel formulată de apelanta pârâta A. S.A. împotriva sentinței civile nr. 2688 din 21 decembrie 2020 pronunțată de Tribunalul București, secția a VI-a civilă; a respins ca neîntemeiată cererea apelantei de acordare a cheltuielilor de judecată.

Pentru a pronunța această soluție, Curtea de Apel a reținut în esență următoarele:

Fondul, în calitate de garant al băncii, a efectuat o plată în temeiul convenției acestora, în baza unei cereri de îndeplinire a condițiilor de plată, înaintată de către banca garantată, care i-a adus la cunoștință faptul că debitorul nu își îndeplinise obligațiile de plată, împotriva acestuia fiind demarată procedura executării silite. Ulterior, Fondul a aflat că declararea scadenței anticipate a creditului de către partenerul său garantat – banca, fusese anulată în instanță, motiv pentru care a apreciat că nu fuseseră îndeplinite condițiile de plată a garanției la momentul efectiv al formulării cererii de plată de către bancă. În acest context, nu se poate vorbi de un caz de lipsă a legitimității procesuale pasive.

Prevederile contractuale în privința subrogării, respectiv împărțirii riscului, nu prezintă relevanță în prezentul litigiu, deoarece elementul

central pe care se fundamentează cererea de restituire în temeiul efectuării unei plăți nedatorate este chiar inexistența unei executări silit.

Constatând că prin cererea de chemare în judecată reclamantul a invocat caracterul nelegal al plății garanției în virtutea anulării în instanță a deciziei de declarare a scadenței anticipate și al inexistenței unei proceduri de executare silită în derulare, instanța de apel a respins critica referitoare la greșita soluționare a excepției lipsei calității procesuale pasive.

La 2 februarie 2016 apelanta pârâtă a transmis FNGCIMM S.A. - IFN cererea de plată nr. RG 4171, solicitând plata garanției în cuantum de 5.597.959,52 lei, iar plata a fost efectuată prin aprobarea de către reclamant a ordinului de plată nr. 4376 din 21 decembrie 2016. Cu toate acestea, anterior momentului la care pârâta a solicitat plata garanției, la data de 9 octombrie 2015, a fost înregistrat pe rolul Judecătoriei Iași dosarul nr. x/245/2015 având ca obiect cererea C. SRL de anulare a dispoziției de declarare a exigibilității anticipate a creditelor acordate în baza contractelor de credit nr. 5 din 14 iulie 2011, nr. 198 din 24 aprilie 2013 și nr. 352 din 28 august 2014, iar cererea debitoarei a fost soluționată și admisă de Tribunalul Iași conform deciziei nr. 3224 din 23 noiembrie 2018.

La momentul efectuării plății, banca garantată știa că decizia sa de declarare a scadenței anticipate era contestată în instanță, ulterior dovedindu-se că motivele contestării unui atare demers au fost întemeiate, instanța anulând decizia de declarare a scadenței anticipate. Cel care a primit plata (*accipiensul*) cunoștea, la momentul efectuării sale, posibilitatea anulării deciziei sale de declarare a scadenței anticipate (decizie pe care se baza demararea scrisorii de garanție), dar nu a adus-o la cunoștința *solvensului*.

Instanța a reținut reaua-credință în îndeplinirea obligațiilor din convenția de garantare de către bancă și punerea Fondului în imposibilitate obiectivă de a cunoaște totalitatea condițiilor de declarare a scadenței anticipate, în considerarea cunoașterii de către *accipiens* a posibilității anulării actului care stă la baza tuturor demersurilor sale de plată a garanției (scadența anticipată), precum și omisiunea informării Fondului la data adresării cererii de plată.

Nu se invocă nulitatea dispozițiilor de efectuare a plății garanției, ci doar neîndeplinirea, cu rea-credință, a obligațiilor contractuale ale băncii, prin dezinformarea Fondului garant în privința eventualei anulări a deciziei de declarare a scadenței anticipate. Prin însăși anularea deciziei de declarare a scadenței anticipate a fost invalidată procedura de plată a garanției, care avea la bază realitatea unui atare demers, pe care erau construite restul etapelor. Așadar, trebuie considerate îndeplinite cerințele legale pentru incidența instituției plății nedatorate.

Au fost aplicate corect regulile de restituire în situația plății unei sume de bani. Astfel, *accipiensul* de rea-credință este ținut să restituie suma de bani, dar și dobânzile legale penalizatoare calculate de la data plății. În realitate, simpla cunoaștere a demersului în instanță inițiat de debitor, în scopul anulării deciziei de declarare a scadenței anticipate și ascunderea acesteia față de Fondul ce îndeplinea calitatea de garant trebuie echivalată unei atitudini de rea-credință, de la momentul depunerii cererii de plată. Legea instituie obligația restituirii fructelor civile de la data plății în cazul reținerii relei-credințe, astfel încât în mod corect a fost admisă cererea de plată a sumei achitate cu titlu de garanție și a dobânzii penalizatoare de la data de 21 decembrie 2016.

Împotriva deciziei Curții de Apel București a declarat recurs pârâta A. S.A.

Motivul de casare prevăzut de art. 488 pct. 6 C. pr. civ. – nemotivarea corespunzătoare.

Instanța de apel a preluat practic motivarea instanței de fond, fără să analizeze motivele și criticile invocate efectiv de apelantă.

În cadrul excepției lipsei calității procesuale pasive s-a invocat și faptul că Fondul primește de două ori anumite sume, ajungându-se la o dublă reparare a prejudiciului: primește atât suma integrală de la Bancă, în urma admiterii acțiunii întemeiate pe plata nedatorată, cât și șsuma de la debitoarea C., ca urmare a subrogării în drepturile băncii.

La acest moment s-a declarat o nouă scadență anticipată și o nouă procedură de executare silită, fiind transmisă din nou înștiințarea de neplată în termen de 10 zile, tocmai pentru ca reclamanta să fie încunoștințată de această situație.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că absența sau insuficiența motivare a hotărârilor judecătorești are semnificația juridică a

încălcării dreptului la un recurs efectiv și, prin urmare, la un proces echitabil și violează art. 6 și art. 10 din Convenție.

Nemotivarea sau motivarea necorespunzătoare apare astfel ca un viciu de procedură (formal), întrucât se materializează în însăși sentința sau decizia atacată, apărând ca rezultat al unei redactări greșite din partea judecătorului.

Motivul de recurs prevăzut de art. 488 pct. 5 C. pr. civ.:

Soluția dată motivului de apel referitor la excepția lipsei calității procesuale pasive a pârâtei încalcă formele de procedură prevăzute sub sancțiunea nulității:

Lipsa calității procesuale pasive este determinată de două aspecte principale: Fondul s-a subrogat deja în drepturile Băncii în urma plății efectuate. De asemenea, a și încasat sume de bani de la debitoare în urma acestei subrogații; în condițiile în care se consideră că Banca are calitate procesuală pasivă în ceea ce privește restituirea garanției, se ajunge la o dublă reparare în favoarea reclamantei: primește înapoi și suma plătită și dobânzile calculate retroactiv de la data plății; și a încasat și sume de la debitoare, în urma subrogării în drepturile băncii și în contul garanției pe care a plătit-o.

Concluzia instanței de apel că subrogația nu mai poate opera este greșită. Subrogația a operat chiar în momentul plății garanției în favoarea Băncii, la momentul respectiv Fondul subrogându-se în drepturile Băncii, iar ulterior Fondul a și acționat în temeiul acestei subrogații, încasând sume de bani.

Soluția instanței de apel prin care a refuzat să analizeze motivul de apel privind aspectele legate de compensare, respectiv faptul că între timp s-a declanșat o nouă scadență anticipată și o nouă procedură de executare, cu o nouă înștiințare de plată, și ca urmare nu se mai pune problema restituirii garanției pentru că oricum Fondul o datorează din nou, fiind o creanță certă, lichidă și exigibilă încalcă de asemenea art. 488 pct. 5 C. pr. civ.

Motivul de recurs întemeiat pe dispozițiile art. 488 pct. 8 C. pr. civ. – încălcarea și aplicarea greșită a dispozițiilor legale din materia plății nedatorate – art. 1.341 C. civ., precum și încălcarea și aplicarea greșită a dispozițiilor legale din materia compensării – art. 1.617 C. civ.

Instanța de apel a reținut în mod nelegal că ar fi vorba de o plată nedatorată. La momentul plății garanției de către reclamantă au fost îndeplinite toate condițiile prevăzute în Convenția nr. 68 din 2 iulie 2008. În consecință, plata garanției a fost efectuată în conformitate cu dispozițiile contractuale, iar Fondul s-a subrogat în drepturile Băncii pentru suma plătită, înscriindu-și creanța la executorul judecătoresc în conformitate cu prevederile contractuale.

În speță au fost îndeplinite toate condițiile pentru plata garanției, la momentul înștiințării de neplată și formulării cererii de plată, plata fiind efectuată în conformitate cu prevederile contractuale.

Prin decizia civilă nr. 3224 din 23 noiembrie 2018, Tribunalul Iași nu a statuat în sensul că nu ar fi fost îndeplinite condițiile de fond pentru declararea scadenței anticipate potrivit contractelor de credit. Notificarea a fost anulată dintr-un considerent pur formal, procedural, acela că nu s-a făcut dovada predării efective a comunicării notificării de punere în întârziere, anterior declarării scadenței anticipate.

În speță nu sunt îndeplinite condițiile plății nedatorate. Plata nedatorată este un fapt juridic care constă în executarea de către o persoană, din eroare, a unei obligații la care nu era ținută și pe care a făcut-o fără intenția de a plăti datoria altuia.

În cauză au fost încălcate dispozițiile legale din materia compensării.

Prin notificarea nr. 148749 din 13 iulie 2020 s-a transmis situația la această dată a sumelor datorate în temeiul celor trei contracte de credit, solicitându-se ca, în termen de maximum 15 zile calendaristice, să se facă plata, în caz contrar urmând să se procedeze la declararea scadenței anticipate și la procedurile de executare silită. În speță, nu se mai pune problema unei noi cereri de plată efective la acest moment, tocmai pentru că garanția a fost deja plătită de reclamantă pentru acest debitor, astfel că nu se mai pune problema unei noi plăți.

Soluția de obligare a pârâtei la dobânzi de la data plății garanției, respectiv de la 21 decembrie 2016, este vădit nelegală. Nu este vorba de o plată nedatorată și nu se justifică nici restituirea debitului principal. În condițiile în care nu se pune problema restituirii garanției, pârâta nu datorează nici dobânzi.

Concluzia instanței de apel că pârâta ar fi fost de rea-credință este vădit neîntemeiată. Banca și-a executat toate obligațiile contractuale cu